Польскі вопыт у захаванні нематэрыяльнай культурнай спадчыны

© Таццяна Мармыш

Пры выкарыстанні прадстаўленых матэрыялаў абавязковая спасылка на дадзеную прэзентацыю

Нарматыўна-прававая база па ахове нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

1) Канстытуцыя 1997 г., у якой захаванне нацыянальнай спадчыны прадстаўляецца сярод найбольш важных задач Рэспублікі Польшча

(Art. 5. **Rzeczpospolita Polska** strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, **strzeże dziedzictwa narodowego** oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju

Нарматыўна-прававая база па ахове нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

2) Закон аб ахове помнікаў і доглядзе за помнікамі ад 23 ліпеня 2003 г. (Ustawa z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) рэгулюе пытанні, звязаныя з аховай і кіраваннем культурнай спадчынай - як матэрыяльнай, так і нематэрыяльнай.

Нарматыўна-прававая база па ахове нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы. Генезіс

Дэкрэт регенскага Савета аб доглядзе за помнікамі культуры і мастацтва ад 31 кастрычніка 1918 г. (Dekret Rady Regencyjnej podpisany 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuk i kultury)

Распараджэнне Прэзідэнта Рэспублікі аб доглядзе за помнікамі ад 6 сакавіка 1928 г., якое легла ў аснову для стварэння рэестру помнікаў

Нарматыўна-прававая база па ахове нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

Маюць уплыў на ахову НКС:

Закон аб музеях
Закон аб бібліятэках
Закон аб польскай мове
Закон аб ахове навакольнага асяроддзя
Закон аб ахове прыроды
Закон аб нерухомасці
Закон аб тэрытарыяльным планаванні і развіцці
Закон аб будаўніцтве
Закон аб абароне персанальных дадзеных
Закон аб абароне сакрэтнай інфармацыі

Нарматыўна-прававая база па ахове нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

Закон аб музеях ад 21 лістапада 1996 г.

Ахова НКС - місія музея, якая ў арт. 1 гэтага Закона, вызначаецца як:

“...*збор і пастаянная абаронай прыроднай і культурнай спадчыны чалавецтва матэрыяльнай і нематэрыяльнай, інфармаванне пра каштоўнасць і змест назбіраных калекцый, прасоўванне асноўных каштоўнасцей гісторыі, навукі і культуры Польшчы і свету, фарміраванне спазнаўчай і эстэтычнай адчувальнасці, а таксама стварэнне магчымасці для выкарыстання сабраных калекцый*”.

Сістэма кіравання аховай нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

Асноўная роля - мясцовыя органы ўлады.

Кола задач дзяржаўнага кіравання і мясцовага самакіравання вызначана польскай Канстытуцыяй і Законам аб рэгіянальным самакіраванні (1998), дзе сцвярджаецца, што ўрад ваяводства праводзіць палітыку

«*падтрымкі развіцця культуры і догляду за ажыццяўленнем захавання культурнай спадчыны і яе рацыянальным выкарыстаннем*«.

Сістэма кіравання аховай нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

Польшча далучылася да Канвенцыі аб захаванні нематэрыяльнай культурнай спадчыны 2003 г. у 2011 г.,

Канвенцыя 2003 г. - дапаўненне і ўдасканаленне існуючых нацыянальных прававых асноў захавання і кіравання НКС.

Арт. 2 Канвенцыі 2003 г.:

ахова нематэрыяльнай культурнай спадчыны ажыццяўляецца шляхам ідэнтыфікацыі, дакументацыі, даследавання, захавання, прамавання, умацавання, перадачы (фармальная і нефармальная адукацыя), і рэвіталізацыя.

Сістэма кіравання аховай нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

Нацыянальны інстытут спадчыны (Narodowy Instytut Dziedzictwa/NID) дзейнічае з 2011 г. і з'яўляецца ўстановай культуры-экспертным цэнтрам для Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны.

Сярод задач Інстытута – збіраць і распаўсюджваць веды аб спадчыне, пашыраць дасведчанасць грамадскасці аб каштоўнасці і захаванні культурнай спадчыны.

Інстытут супрацоўнічае з ЮНЕСКА, English Heritage ці European Heritage Heads Forum.

NID з'яўляецца каардынатарам Еўрапейскіх дзён спадчыны ў Польшчы, святкавання Міжнароднага дня аховы помнікаў і памятных мясцін.

Сістэма кіравання аховай нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

Аддзел аховы культурных традыцый НІД займаецца выключна пытаннямі Канвенцыі ЮНЕСКА 2003 г.:

- распрацоўка сістэмных рашэнняў;
- праводзіць навучальную, інфармацыйную і кансультатыўную дзейнасць;
- ажыццяўляе выдавецкую дзейнасць;
- арганізуе супрцоўніцтва на нацыянальным і міжнародным узроўнях;
- дакументаванне;
- ажыццяўляе арганізацыйную падтрымку Нацыянальнага спісу нематэрыяльнай культурнай спадчыны

Сістэма кіравання аховай нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

Узроўні ўзаемадзеяння - цэнтральны, рэгіянальны і мясцовы.

Цэнтральны ўзровень:

- дзяржаўныя органы (Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны, Нацыянальны інстытут спадчыны, Міністэрства навукі і вышэйшай адукацыі і Міністэрства адукацыі);

Рэгіянальны ўзровень - узровень ваяводстваў:

- упраўленні маршалкаў і падведамных установ культуры, а таксама навуковая супольнасць і няўрадавыя арганізацый.

Кансультант па НКС пры упраўленні маршалка ў кожным з 16 ваяводстваў каардынуе работу па ахове НКС у рэгіёне.

Рэгіянальныя каардынатары аказваюць кансультацыі і дапамогу па пытаннях, звязаных з падрыхтоўкай заявак для ўключэння ў Нацыянальны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны.

Сістэма кіравання аховай нематэрыяльнай спадчыны ў Польшчы

Узроўні ўзаемадзеяння - цэнтральны, рэгіянальны і мясцовы.

Мясцовы ўзровень:

- мясцовыя супольнаці і грамадскія арганізацыі, якія прадстаўляюць супольнасць, мясцовыя лідары, прадстаўнікі навуковай сферы, супольнасцей, якія не з'яўляюцца членамі мясцовых груп.

Нацыянальны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны (Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego)

Спіс (2013) - нацыянальны пералік праяў жывой нематэрыяльнай культурнай спадчыны, якая існуе на тэрыторыі РП.

Спіс змяшчае апісанне НКС, інфармацыю пра месца бытавання, важнасць яе практыкі для супольнасці, а таксама фотаматэрыялы.

Спіс мае чыста інфарматыўны характар і ў той жа час з'яўляецца падставай падрыхтоўкі заяўкі для ўключэння НКС ў міжнародныя спісы ЮНЕСКА.

Нацыянальны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны

http://niematerialne.nid.pl/Dziedzictwo_niematerialne/Krajowa_inwentaryzacja/Krajowa_lista_NDK/

KRAJOWA LISTA NIEMATERIALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Rusznikarstwo artystyczne i historyczne

Szopkarstwo krakowskie

Zabawkarstwo żywiecko-suskie

Bartnictwo

Bartnictwo

Rok wpisu na Krajową listę: 2016

Bartnictwo jest zestawem praktyk, wiedzy i tradycji dotyczących pszczoły miodnej, jej zwyczajów, upodobań i zachowań w interakcji z człowiekiem oraz otaczającą przyrodą. Polega na przekonaniu, że pszczoła najlepiej żyje i rozwija się wysoko nad ziemią, a człowiek nie powinien ingerować w rozwój rodziny pszczelej. W tym celu przygotowuje się w pniach drzew żyjących lub kłodach wykonanych ze ściętych pni dziuple, zwane „barciami", przeznaczone na gniazda dla pszczoły miodnej. Wykonanie

Нацыянальны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны

Заяўкі на ўключэнне ў Спіс могуць рыхтаваць мясцовыя супольнасці, няўрадавыя арганізацыі або асобы, звязаныя з НКС.

Працэдура ўключэння ў спіс:

- заяўка дасылаецца ў НІД, які правярае яе фармальны бок і дасылае на разгляд Рады па справах НКС пры Міністэрстве культуры;
- рада верыфікуе заяўку з пункту гледжання крытэрыяў уключэння у спіс і перадае сваё заключэнне Міністру культуры;
- Міністр дае згоду на уключэнне ў Спіс.

Нацыянальны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны

Шэсце Лайконіка ці коніка Звежынецкего
(Pochód Lajkonika, Pochód Konika Zwierzynieckiego)

Нацыянальны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны

Мова эсперанта як носьбіт эсперанцкай культуры (культуры Język esperanto jako nośnik kultury esperanckiej)

Нацыянальны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны

Працэсія Божага цела ў Ловічы
(Procesja Bożego Ciała w Łowiczu)

Нацыянальны рэестр лепшых практык па ахове НКС

Нацыянальны рэестр лепшых практык па ахове НКС (2018)

- гэта платформа для абмену вопыту.

• знаходзіцца ў падпарадкаванні Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны
• мае інфармацыйны характар
• з’яўляецца формай распаўсюджвання ведаў аб праграмах, праектах і мерапрыемствах, якія праводзяцца на тэрыторыі Польшчы для захавання НКС
• «Прыступка« да намінавання ў Рэестр лепшых практык ЮНЕСКА

Lubię to! 0 Tweet

Krajowy rejestr dobrych praktyk

Zapraszamy do składania wniosków.

W 2018 roku ruszył Krajowy rejestr dobrych praktyk na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

W myśl konwencji UNESCO z 2003 roku są to krajowe, regionalne lub ponadregionalne praktyki, mające na celu ochronę dziedzictwa, najlepiej odzwierciedlające zasady i cele Konwencji.
Krajowy rejestr ma charakter informacyjny, stanowiąc formę upowszechniania wiedzy o programach, projektach i działaniach prowadzonych na terenie Polski, mających na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Formularz wniosku i regulamin dostępne są w zakładce: Pliki do pobrania.

Нацыянальны рэестр лепшых практык па ахове НКС

Нацыянальны рэестр лепшых практык па ахове НКС (2018)

Крытэрыі:

- арт. 2 ст. Канвенцыі 2003 г.
- супрацоўніцтва і каардынацыя дзеянняў па ахове НКС на мясцовым, рэгіянальным, нацыянальным або міжнародным узроўні.
- эфектыўнасць у садзеянні жыццяздольнасці НКС.
- удзелам супольнасцей, груп і асоб, звязаных з элементам і іх добраахвотная, папярэдняя і свядомая згода.
- добры прыклада для рэалізацыі на мясцовым, субрэгіянальным, рэгіянальным, нацыянальным або міжнародным узроўні.

Нацыянальны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны

Рэпрэзентатыўны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны чалавецтва

Кракаўскія шопкі (Szopkarstwo krakowskie)

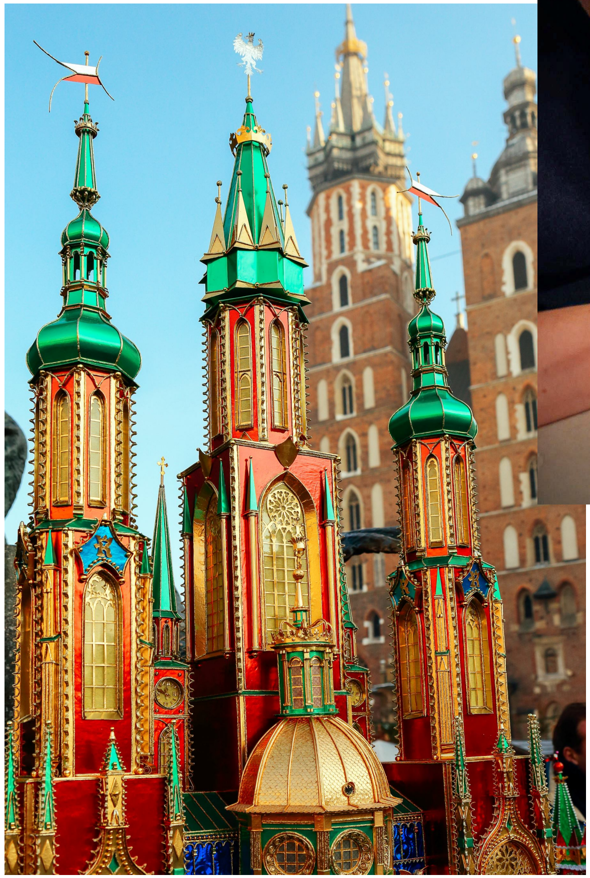

Праграмы Міністэрства культуры

Раз на год аб'яўляецца набор на фінінсаванне праектаў Міністрам культуры ў розных катэгорыях (Muzyka, Teatr i Taniec, Kolekcje muzealne, Ochrona zabytków, Wspieranie działań muzealnych, Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą, Ochrona zabytków archeologicznych, Groby i cmentarze wojenne w kraju, Infrastruktura kultury, Kultura Dostępna, Promocja kultury polskiej za granicą).

Kultura ludowa i tradycyjna Народная і традыцыйная культура
Мэта праграмы з'яўляецца падтрымка з'яў, звязаных з традыцыйнай культурай, што існуе на мясцовым, рэгіянальным і нацыянальным узроўнях на гарадскіх і сельскіх тэрыторыях.

У 2019 г. праграма распаўсюджваецца на задачы, звязаныя з пераемнасцю традыцый, пры гэтым яе дыяпазон адпавядае мэтам Канвенцыі ЮНЕСКА 2003 г.

Праграма НІД "Разам для спадчыны"
(„Wspólnie dla dziedzictwa")

Праграма дзейнічае з 2016 г. і адрасавана няўрадавым арганізацыям для работы з мясцовымі супольнасцямі.

Мэта - стварэнне ўмоў для ўстойлівага захавання культурнай спадчыны і выкарыстанне яе каштоўнасці для сацыяльнага развіцця цяперашніхі будучых пакаленняў.

Задачы праектаў:

- праца па парадкаванню, ачыстцы помнікаў, уключаных у рэестр;
- ідэнтыфікацыя, інвентарызацыя, дакументаванне спадчыны (матэрыяльнай і нематэрыяльнай);
- мерапрыемствы, накіраваныя на ўмацаванне сацыяльна-культурнай практыкі традыцый, у тым ліку традыцый рамесніцтва і традыцый, звязаных з вуснай перадачай, распаўсюджванне традыцыйных будаўнічых тэхнік;
- адукацыйныя мерапрыемствы і мерапрыемствы па папулярызацыі культурнай спадчыны (матэрыяльнай і нематэрыяльнай) і ведаў аб ёй.

Праграма НІД “Разам для спадчыны” („Wspólnie dla dziedzictwa”)

Конкурс заявак - у сярэднім каля 150 заявак у 2 катэгорыях – “Валанцёрства для спадчыны” („Wolontari dla dziedzictwa”) і “Распаўсюджванне спадчыны” („Upowszechnianie dziedzictwa”).
Фінансуецца каля 40 заявак.

Умовы:

- праект патрабуе ўдзелу не менш за 5 добраахвотнікаў;
- недапушчальна, каб на аснове ўдзелу ў праекце студэнтам залічалася студэнцкая практыка;
- з валанцёраў не дазваляецца спаганяць любыя выдаткі, звязаныя з праектам.

Асноўнае патрабаванне - арганізаваць валанцёрам мінімум 3-дзённы лагер, што павінна мабілізаваць арганізацыі для пошуку валанцёраў.

Грамадская кампанія «Ландшафт майго горада» (Kampania społeczna "Krajobraz mojego miasta“)

Мэта - увага мясцовых органаў улады, прадпрыемстваў і ўстаноў і грамадскасці да праблемы хаосу рэкламы і належнага гарадскога планавання.

Самым важным элементам кампаніі з'яўляецца навучальны фільм пад назвай: «Ландшафт майго горада».

Шэраг адукацыйных і папулярызацых момантаў:
- паказ фільма ў рэгіёнах і правядзеннем нарад для мясцовых органаў;
- шматлікія публікацыі навучальнага плану: "Кніга стандартаў Пётркоўскай», «Спадчына побач са мной - кіраўніцтва па менеджменце спадчыны у муніцыпалітэтах» і «Асновы дызайну і медыя размяшчэння візуальнай інфармацыі і рэкламы на будынках і гістарычных раёнах;
- бясплатнае навучанне па ўпраўленні спадчыны, выкладаюць спецыялісты з НІД.

Гарадскія і вясковыя гульні (матэрыяльная і нематэрыяльная спадчына, для розных катэгорый)

Фінансаванне ад Міністэрства культуры=доступ бясплатны

“Пазбірай помнікі”« (Гдыня, Гданьск, Сопат, Надбалтыйскі цэнтр культуры ў Гданьску);

Гарадская гульня для ўсёй сям'і “Збяры звярынец” (выявы жывёл на гарадскіх камяніцах, Гданьск);

Гарадская гульня для школ “У пошуках казак і міфаў” (галаваломкі, звязаныя з міфалагічнымі матывамі, размешчанымі на помніках культуры і гісторыі ў Гданьску).

DailyArt

DailyArt - праект польская кампанія Moiseum (сучасныя тэхналогіі для інстытуцый культуры, музеяў, дадаткі для мабільных тэлефонаў).
Гэта дадатак для маб. тэлефонаў, прызначаны для тых, хто цікавіцца мастацтвам і культурай. Бясплатнае прыкладанне даступна на англійскай мове і польскай. Карыстальнікі атрымліваць інфармацыю аб адным творах мастацтва свету і польскіх музеяў разам з кароткай гісторыяй прадмета і апісання.

У 2014 у дадатку былі прадстаўлены выявы з базы ваенных страт Міністэрства культуры.

Люблін 2.0

Мабільны давежнік, які дае магчымасць спазнаць горад з выкарыстаннем тэхналогіі дапоўненай рэальнасці.

14 маршрутаў па Любліне з выкарыстаннем дапоўненай рэальнасці, што дазваляе, акрамя азнаямлення з апісаннямі розных месцаў, параўнаць сучасную гарадскую прастору з яе станам у мінулым, убачыць архіўныя фатаграфіі, убачыць 3D мадэлі неіснуючых помнікаў і, нават, слухаць вершы пра горад.

Кароткія высновы:

1) заканадаўчая база
2) імплементацыя Канвенцыі 2003 г. у нацыянальную практыку
3) асобны цэнтр па НКС - Нацыянальны інстытут спадчыны
4) ініцыятыва «знізу уверх«, кансультанты ў рэгіёнах
5) праектная работа
6) развіццё валанцёрскай дзейнасці